

УДК 35.07:355.1:364.6(73)

DOI <https://doi.org/10.32782/pdau.pma.2024.2.2>

ОСНОВНІ ЗАСАДИ РЕІНТЕГРАЦІЇ ВЕТЕРАНІВ: ДОСВІД США

Коваль Ганна Володимирівна,

доктор наук з державного управління, професор,
професор кафедри публічного управління та адміністрування
Державного університету економіки і технологій
ORCID ID: 0000-0001-5317-6876

Мурашко Дмитро Михайлович,

аспірант
Класичного приватного університету
ORCID ID: 0009-0000-7786-7882

У статті з'ясовано, що реінтеграція ветеранів у суспільство є одним із головних викликів для України в умовах наслідків російсько-української війни. З'ясовано, що успішна адаптація ветеранів має вирішальне значення для забезпечення соціальної стабільності, економічного розвитку та національної безпеки і досвід Сполучених Штатів Америки, які мають багаторічну систему підтримки ветеранів, є цінним прикладом для аналізу та адаптації в українському суспільстві. Розглянуто американську систему реінтеграції ветеранів, яка охоплює соціальні, економічні, медичні та психологічні напрями, що сприяють поверненню військовослужбовців і ветеранів до цивільного життя. Висвітлено основні засади реінтеграції ветеранів у США, механізми підтримки підприємництва, мотивацію роботодавців до найму ветеранів, а також міжсекторальне партнерство. Особливу увагу приділено аналізу нормативно-правової бази, таких програм, як податковий кредит за робочі місця (*Work Opportunity Tax Credit, WOTC*) та адаптації робочих місць для ветеранів з інвалідністю. Окреслено проблеми української системи реінтеграції, зокрема зазначено недостатню фінансову підтримку, обмежений доступ до освіти, бюрократичні перешкоди, психологічні бар'єри, слабку інформаційну підтримку та нерівномірність регіонального розвитку. Автори дійшли висновку про важливість інтеграції міжнародного досвіду й розробки комплексної ветеранської політики в Україні. Зазначено, що практики США, особливо у сфері розвитку підприємництва, можуть стати основою для підвищення економічної активності та якості життя українських ветеранів. Зазначено, що через обмежений доступ до фінансування та тренінгів українські ветерани стикаються з викликами у створенні стійких бізнес-моделей. Проте ініціативи, як-от Український ветеранський фонд (який діє за умови фінансування та підтримки Міністерства у справах ветеранів України), розпочали активну роботу щодо підтримки й розвитку підприємництва серед ветеранів. Особливий акцент зроблено на розробці та впровадженні програм для ветеранів на державному рівні.

Ключові слова: реінтеграція ветеранів, адаптація ветеранів, ветеранська політика, регіональний розвиток, національна безпека.

Koval Ganna, Murashko Dmytro. BASIC PRINCIPLES OF REINTEGRATION OF VETERANS: US EXPERIENCE

The article finds out that reintegration of veterans into society is one of the main challenges for Ukraine in the context of the consequences of the Russian-Ukrainian war. It has been found that successful adaptation of veterans is crucial for ensuring social stability, economic development and national security and the experience of the United States of America, which have a long-term system of support for veterans, is a valuable example for analysis and adaptation in Ukrainian society. The American system of reintegration of veterans is considered, which covers social, economic, medical and psychological directions that contribute to the return of military personnel and veterans to civilian life. The main principles of reintegration of veterans in the USA, mechanisms for supporting entrepreneurship, motivation of employers to hire veterans, as well as cross-sectoral partnership are highlighted. Particular attention is paid to the analysis of the regulatory framework, such programs as work opportunity Tax Credit (*WOTC*), and the adaptation of jobs for veterans with disabilities. The problems of the Ukrainian system of reintegration are outlined, in particular, insufficient financial support, limited access to education, bureaucratic obstacles, psychological barriers, weak information support and uneven regional development are indicated. The authors came to the conclusion about the importance of integrating international experience and developing a comprehensive veteran policy in Ukraine. It is noted that US practices, especially in the field of entrepreneurship development, can become the basis for increasing economic activity and the quality of life of Ukrainian veterans. Noted that due to limited access to funding and training Ukrainian veterans face challenges in creating sustainable business models. However, initiatives such as the Ukrainian Veterans Fund (active for funding and support from the Ministry of Veterans Affairs of Ukraine), started active work to support and develop entrepreneurship among veterans. Special emphasis is placed on the development and implementation programs for veterans at the state level.

Key words: reintegration of veterans, adaptation of veterans, veteran policy, regional development, national security.

Вступ. Реінтеграція ветеранів у суспільство є одним із ключових викликів України. Успішна адаптація ветеранів має велике значення для самих учасників бойових дій, для забезпечення соціальної стабільності, економічного розвитку та збереження національної безпеки [1].

Сполучені Штати Америки мають вагомий досвід реінтеграції ветеранів, накопичений протягом багатьох десятиліть участі у військових конфліктах. Створена система підтримки ветеранів у США охоплює широкий спектр соціальних, економічних, медичних і психологічних програм. Цей досвід є цінним для України, яка стикається з аналогічними викликами, пов'язаними з поверненням до цивільного життя військовослужбовців унаслідок російсько-української війни.

В умовах переходу від військового до цивільного життя особливу увагу зосереджено на механізмах працевлаштування ветеранів, їхньої підтримки у створенні власної справи, мотивації роботодавців щодо співпраці з ветеранами та ветеранськими спільнотами, а також розвитку міжсекторального партнерства.

Матеріали та методи. Для забезпечення всебічного аналізу цього дослідження нами було застосовано такі методи: метод аналізу документів надав можливість вивчити ключові законодавчі акти й політики, що регламентують підтримку ветеранів у США. Основна увага приділялася Закону про права ветеранів (GI Bill), Закону про ветеранів В'єтнаму та програмам, створеним після воєн в Іраку й Афганістані; порівняльний метод ми використали для порівняння підходів до реінтеграції ветеранів у США з аналогічними програмами в інших країнах, що дало змогу ідентифікувати унікальні риси американської моделі; соціологічний метод надав можливість використати дані соціологічних досліджень, проведених серед ветеранів, для оцінки ефективності програм соціальної та економічної підтримки. Для аналізу статистичної звітності нами використано й статистичний аналіз, який допоміг розібратися з питаннями працевлаштування, безробіття та доступу до медичних послуг серед ветеранів, а також інші дані, що ілюструють соціально-економічний стан цієї групи населення.

Досліджуючи основні засади реінтеграції ветеранів у США, ми використовували законодавчі та нормативні документи США, що регулюють соціальну адаптацію ветеранів у державі, а також звіти Департаменту у справах ветеранів США. Із досліджень українських вчених важливо виділити праці Васищева В. С., Мельник Ю. Б., Прокопенка Ю. О., Стадніка А. В., які акцентували увагу на наданні медико-психологічної допомоги військовослужбовцям [2]. Мельник А. П. зосередився на психологічній реабілітації військовослужбовців. Жукова Ірина досліджувала роль місцевих громад у реабілітації військових [3].

Метою статті є визначення основних принципів та підходів до реінтеграції ветеранів у США з подальшим обґрунтуванням можливостей їх адаптації для використання в Україні.

Результати. Реінтеграція ветеранів через розвиток підприємництва є одним із важливих напрямів соціальної адаптації, який дає змогу учасникам бойових дій отримати економічну незалежність і знайти своє місце в суспільстві. Однак в Україні цей процес має низку суттєвих проблем, які гальмують ефективну реалізацію підприємницьких ініціатив серед ветеранів, а саме:

– *недостатність фінансової підтримки.* Хоча існують окремі програми кредитування для ветеранів, багато з них мають обмежений бюджет і високі вимоги до учасників. Ветерани часто стикаються з проблемою отримання початкового капіталу для відкриття бізнесу через недостатню обізнаність про доступні ресурси або складнощі в оформленні документів [2; 3];

– *обмежений доступ до професійної освіти.* Навіть за наявності державних програм перекваліфікації, їх охоплення та якість залишаються недостатніми для ветеранів. Не всі ветерани мають можливість отримати знання та навички, необхідні для ведення бізнесу, через відсутність системного підходу до освіти й менторства [4; 5];

– *бюрократичні перешкоди.* Процедури реєстрації бізнесу, отримання дозвільних документів або участі в програмах державної підтримки залишаються надмірно складними, що знижує мотивацію ветеранів до створення власної справи;

– *психологічні бар'єри.* Більшість ветеранів мають наслідки посттравматичного стресового розладу (ПТСР), що ускладнює їх адаптацію до цивільного життя та підприємництва. Відсутність достатньої психологічної підтримки створює додаткові труднощі на шляху до успішної самореалізації [2];

– *слабка інформаційна підтримка.* Недосконала система інформування ветеранів про наявні можливості, програми підтримки або гранти призводить до того, що значна частина потенційних учасників таких ініціатив залишається осторонь [3];

– *нерівномірність регіонального розвитку.* У регіонах України можливості для розвитку підприємництва часто значно обмежені через економічну нестабільність, брак інфраструктури та підтримки з боку місцевої влади.

Ці проблеми вказують на необхідність системного підходу до розвитку підприємництва серед ветеранів, враховуючи їхні унікальні потреби та виклики. Досвід США, зокрема в частині створення спеціалізованих програм підтримки ветеранів-бізнесменів, може стати корисним прикладом для вдосконалення української системи.

Досліджуючи історичні витоки ветеранської політики, ми дійшли висновку, що ветеранська політика США має глибокі історичні корені. Після Громадянської війни уряд започаткував програми для ветеранів, виплату пенсій та медичну допомогу. У XX столітті після Першої та Другої світових воєн було розроблено та запроваджено ключові програми, зокрема *GI Bill* (1944) [6], яка стала фундаментом сучасної системи

підтримки ветеранів. Цей законодавчий акт надав ветеранам доступ до освіти, житла та реінтеграції в цивільне життя.

У США діє низка законів і програм, спрямованих на підтримку підприємництва серед ветеранів, зокрема таких, що стимулюють розвиток ветеранського бізнесу:

– Veterans Entrepreneurship and Small Business Development Act of 1999 – передбачає створення програм розвитку малого бізнесу для ветеранів і надання пріоритету у федеральних контрактах для компаній, що належать ветеранам [7];

– Vets First Contracting Program [8]. Ця програма створена Міністерством у справах ветеранів (VA) для стимулювання контрактів із малими підприємствами, що належать ветеранам або ветеранам з інвалідністю, через спеціальні «сет-асайди» на федеральному рівні. Учасники отримують доступ до контрактів на суму понад 3 млрд доларів США щороку;

– Veterans Small Business Enhancement Act of 2018 – надає ветеранам доступ до надлишкового федерального майна, яке може бути використане для розвитку бізнесу ветеранів, через співпрацю зі Small Business Administration (SBA) [9];

– HUBZone Program – підтримує підприємства ветеранів, які працюють в економічно депресивних зонах, пропонуючи їм пільговий доступ до державних контрактів [10];

– Boots to Business Program – частина ініціативи «Transition Assistance Program» (TAP), яка допомагає ветеранам і їхнім родинам отримувати навички, необхідні для створення власного бізнесу [11].

Підтримка ветеранів на федеральному рівні в США є основою державної політики, яка надає широкий

спектр послуг і пільг, спрямованих на допомогу військовим після їх служби. Федеральний уряд через різноманітні агентства та програми, як-от Департамент у справах ветеранів (VA), надає медичні послуги, допомогу в працевлаштуванні, освіті, а також компенсації за травми, отримані під час служби.

Разом із федеральною підтримкою кожен штат у США дбає про підтримку своїх ветеранів. На рівні штатів ветерани отримують додаткові ресурси та програми, що значно доповнюють федеральні ініціативи. З огляду на великий контингент ветеранів окремі штати США мають розвинені місцеві інфраструктури підтримки, що включають державні установи, місцеві ветеранські організації та партнерства з приватними структурами. Такі ініціативи часто охоплюють надання житла, фінансову допомогу, програми реабілітації та інтеграції ветеранів у суспільство, а також спеціалізовану підтримку для ветеранських родин. Відзначаючи важливість і масштаби цієї підтримки на рівні штатів, такі регіональні програми формують додаткові можливості для ветеранів, що робить їхній післяслужбовий досвід більш повним і гармонійним.

Деякі штати виділяють значно більше ресурсів на програми для підтримки підприємництва серед ветеранів. Нижче представлені штати США, які суттєво підтримують ветеранів-підприємців.

Texas. Техас інвестує значні кошти у програми для ветеранів, включно з грантами та мікрокредитами через Veterans Land Board та Texas Veterans Commission [12]. 2023 року штат отримав гранти на розширення консультаційних центрів для ветеранів (Veterans Business Outreach Centers, VBOCs). Інтенсифікація зростання витрат щодо підтримки ветеранів представлена на рис. 1.

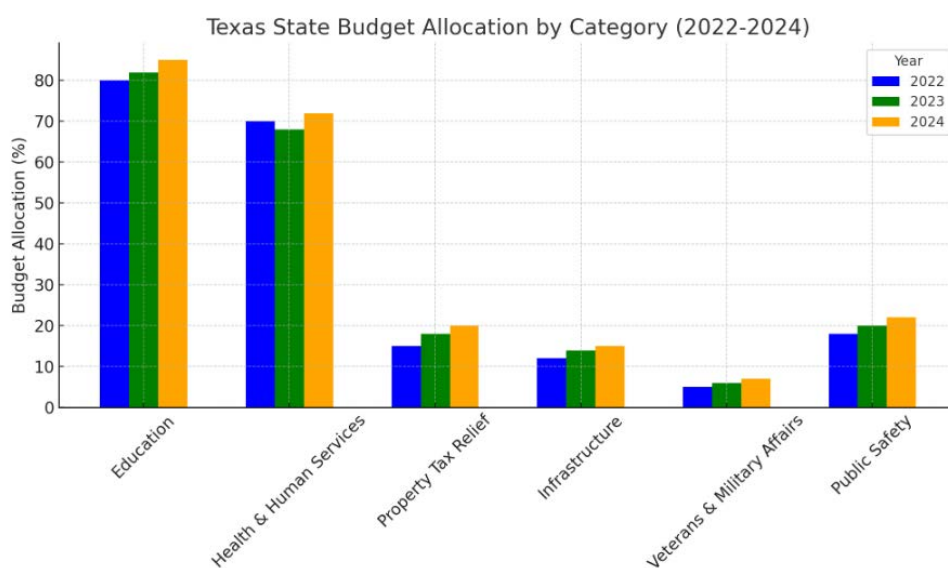

Рис. 1. Динаміка зростання фінансування програм для ветеранів у штаті Техас, 2022–2024 рр.

Джерело: [14].

Каліфорнія. Каліфорнія пропонує численні програми через Small Business Development Centers (SBDCs) та спеціальні програми для ветеранів. 2023 року держава отримала частину \$3,5 мільйона федеральних грантів на нові VBOCs [13].

Вірджинія. Вірджинія характеризується високим показником щодо нових бізнесів, започаткованих ветеранами (12,7 % у Вірджинія-Біч 2021 року), що пояснюється значною кількістю військового населення та доступом до державних контрактів. Чинниками пріоритетності цих штатів є висока концентрація ветеранів і значна присутність військових баз на території штату. Це створює потребу в спеціалізованих програмах підтримки ветеранів.

У 2023 році федеральні інвестиції в підтримку ветеранів-підприємців досягли \$3,5 мільйона, зокрема для створення нових консультаційних центрів у 7 штатах, включно з Каліфорнією і Техасом. Ветерани вдвічі частіше отримують доступ до SBA-backed loan (7 %) порівняно з іншими підприємцями (3 %), що свідчить про ефективність підтримки [14]. Така підтримка має велике економічне значення як для самих ветеранів, так і для розвитку місцевої економіки.

Важливо виокремити ініціативи, які впливають на мотивацію роботодавців щодо влаштування на роботу ветеранів:

- податковий кредит за робочі місця (Work Opportunity Tax Credit, WOTC) [15]. Федеральний уряд США надає податкові кредити компаніям, які наймають на роботу ветеранів, зокрема тих, хто має обмежені можливості через службу або був безробітним протягом тривалого періоду. Цей кредит може покривати до 9600 доларів за одного працевлаштованого ветерана, залежно від його статусу;

- кредит для роботодавців, які наймають ветеранів з обмеженими можливостями. Якщо ветеран має інвалідність, отриману під час служби, роботодавець може претендувати на додаткові податкові пільги для адаптації робочого місця або надання спеціального навчання для ветерана;

- знижки на страхові внески та компенсації робітникам, якщо компанія наймає ветеранів, оскільки вони часто мають додаткові професійні навички та високу відповідальність на робочому місці.

Ці пільги не лише допомагають компаніям зменшити витрати, але й підтримують соціально відповідальну політику, підвищуючи імідж бізнесу та лояльність до клієнтів. Таким чином, податковий кредит є механізмом, який дає змогу громадянам зменшити свої податкові зобов'язання залежно від певних видів витрат, що стимулюють навчання, житло чи благодійність.

Цікавим для нашого дослідження є кількість та якість бізнесів у США.

У США станом на 2023 рік діяло майже 2 мільйони підприємств, заснованих ветеранами, які забезпечують

роботою понад 5 мільйонів людей і генерують близько 1,3 трильйона доларів щорічного доходу. Ветерани становлять 10,7 % нових підприємств, що значно більше порівняно з 5,4 % 2019 року. Це свідчить про їхню активність у підприємстві, яка зростає.

Близько 80 % ветеранських бізнесів вважають себе успішними, причому більше половини з них (54 %) були прибутковими 2021 року. Ветерани зазвичай володіють дисципліною та навичками керування, що робить їх ефективними власниками бізнесу [16].

У США діє розвинена інфраструктура підтримки, включно з програмами Міністерства у справах ветеранів, SBA (Veterans Business Outreach Centers) і численними ініціативами для фінансування, навчання та наставництва ветеранів. Наприклад, 7 % державних контрактів зарезервовано для ветеранських компаній, а уряд регулярно виділяє гранти на розвиток таких підприємств [16].

Порівнюючи США з Україною, ми можемо зазначити, що кількість діючих бізнесів, які створили ветерани, рахується лише на сотні. Причому близько 63 % українських ветеранів хочуть мати власну справу [17].

Через обмежений доступ до фінансування та тренінгів українські ветерани стикаються з викликами у створенні стійких бізнес-моделей. Проте ініціативи, як-от Український ветеранський фонд (діючий за умови фінансування та підтримки Міністерства у справах ветеранів України), починають активно підтримувати розвиток підприємництва серед ветеранів. Державні програми щодо підтримки ветеранів в Україні почали активно розвиватися, але все ще перебувають на початковому стані.

Висновки. Отже, ветеранська політика США демонструє високий рівень взаємодії між державою, громадянським суспільством і приватним сектором. Вона забезпечує ветеранам доступ до широкого спектра соціальних, економічних, психологічних та освітніх програм, сприяючи їхній успішній інтеграції в цивільне життя. Ефективна система мотивації роботодавців, зокрема через податкові стимули, як-от Work Opportunity Tax Credit (WOTC), та підтримка ветеранів у підприємстві через спеціалізовані програми є основою економічної інтеграції цієї групи населення в США. В Україні система підтримки ветеранів лише формується. Основними викликами залишаються брак координації між державними органами, недостатнє фінансування програм, низький рівень інформаційної та психологічної підтримки, а також обмежений доступ до ресурсів для підприємництва. Наша країна має значний потенціал для розвитку ветеранської політики. Інтеграція успішного досвіду США, адаптованого до національних умов, може сприяти створенню ефективної системи, яка забезпечить соціальну й економічну інтеграцію ветеранів у цивільне життя.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Адаптація ветеранів війни до мирного життя: помічник ветерана. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/adaptatsiya-veteraniv-viyny-do-myrnoho-zhyttya-pomichnyk-veterana> (дата звернення: 17.09.2024).
2. Близько 62,89 % військовослужбовців хотіли б після демобілізації зайнятися власною справою. URL: https://www.rada.gov.ua/news/news_kom/246762.html (дата звернення: 17.09.2024).
3. Горбань Ю. Працевлаштування ветеранів: чому вони відчувають проблеми та як їх можливо вирішити. URL: <https://interfax.com.ua/news/blog/985365.html> (дата звернення: 17.09.2024).
4. Соціальна адаптація ветеранів та членів їх сімей. URL: <https://nssu.gov.ua/news/sotsialna-adaptatsiia-veteraniv-viiny-ta-chleniv-ikhnikh-simei> (дата звернення: 17.09.2024).
5. Уряд дав «зелене світло» професійній адаптації ветеранів та членів їхніх сімей за бюджетні кошти. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/uriad-dav-zelene-svitlo-profesiinii-adaptatsii-veteraniv-ta-chleniv-ikhnikh-simei-za-biudzhetni-koshty> (дата звернення: 17.09.2024).
6. Уряд ухвалив постанову щодо періодичності професійної адаптації ветеранів та членів їхніх сімей. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/minveteraniv-uriad-ukhvalyv-postanovu-shchodo-periodychnosti-profesiinoi-adaptatsii-veteraniv-ta-chleniv-ikhnikh-simei> (дата звернення: 17.09.2024).
7. Boots to Business Program. URL: <https://www.sba.gov/sba-learning-platform/boots-business> (дата звернення: 17.09.2024).
8. Brissey: The Importance of Supporting Veteran-Owned Small Businesses. URL: <https://iowastartingline.com/2023/07/21/brissey-the-importance-of-supporting-veteran-owned-small-businesses/> (дата звернення: 17.09.2024).
9. Facts About Small Business: Veteran Ownership Statistics. URL: <https://advocacy.sba.gov/2023/11/07/facts-about-small-business-veteran-ownership-statistics-2/> (дата звернення: 17.09.2024).
10. Sbpact 819.70 – The VA Veterans First Contracting Program. URL: <https://www.acquisition.gov/vaar/subpart-819.70-va-veterans-first-contracting-program> (дата звернення: 17.09.2024).
11. Servicemen’s Readjustment Act of 1944 (GI Bill). URL: <https://www.archives.gov/milestone-documents/servicemens-readjustment-act> (дата звернення: 17.09.2024).
12. Small Business Development Centers (SBDCs). URL: <https://www.sba.gov/about-sba/sba-locations/headquarters-offices/office-small-business-development-centers> (дата звернення: 17.09.2024).
13. Subpart 19.13 – Historically Underutilized Business Zone (HUBZone) Program. URL: <https://www.acquisition.gov/far/subpart-19.13> (дата звернення: 17.09.2024).
14. Veterans Entrepreneurship and Small Business Development Act of 1999. URL: <https://2009-2017.state.gov/documents/organization/50119.pdf> (дата звернення: 17.09.2024).
15. Veterans Land Board та Texas Veterans Commission. URL: <https://glo.texas.gov/the-glo/boards-commissions/veterans-land-board/index.html> (дата звернення: 17.09.2024).
16. Veterans Small Business Enhancement Act of 2018. URL: <https://www.congress.gov/bill/115th-congress/senate-bill/2679> (дата звернення: 17.09.2024).
17. Work Opportunity Tax Credit, WOTC. URL: <https://www.irs.gov/businesses/small-businesses-self-employed/work-opportunity-tax-credit> (дата звернення: 17.09.2024).

REFERENCES:

1. *Adaptatsiia veteraniv viiny do myrnoho zhyttia: pomichnyk veterana* [Adaptation of war veterans to peaceful life: a veteran’s assistant] (2024). URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/adaptatsiya-veteraniv-viyny-do-myrnoho-zhyttya-pomichnyk-veterana> (date of access 17.09.2024) [in Ukrainian].
2. *Blyzko 62,89% viiskovosluzhbovtziv khotily b pislia demobilizatsii zainiatysia vlasnoiu spravoiu* [About 62.89% of servicemen would like to start their own business after demobilization] (2024). URL: https://www.rada.gov.ua/news/news_kom/246762.html (date of access 17.09.2024) [in Ukrainian].
3. Horban Yu. (2024). *Pratsevlashtuvannia veteraniv: chomu vony vidchuvaiut problemy ta yak yikh mozhyvo vyryshyty* [Employing veterans: why they experience problems and how they can be solved]. URL: <https://interfax.com.ua/news/blog/985365.html> (date of access 17.09.2024) [in Ukrainian].
4. *Sotsialna adaptatsiia veteraniv ta chleniv yikh simei* [Social adaptation of veterans and their family members] (2024). URL: <https://nssu.gov.ua/news/sotsialna-adaptatsiia-veteraniv-viiny-ta-chleniv-ikhnikh-simei> (date of access 17.09.2024) [in Ukrainian].
5. *Uriad dav “zelene svitlo” profesiinii adaptatsii veteraniv ta chleniv yikhnikh simei za biudzhetni koshty* [The government gave the “green light” to the professional adaptation of veterans and their family members with budget funds] (2024). URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/uriad-dav-zelene-svitlo-profesiinii-adaptatsii-veteraniv-ta-chleniv-ikhnikh-simei-za-biudzhetni-koshty> (date of access 17.09.2024) [in Ukrainian].

6. *Uriad ukhvalyv postanovu shchodo periodychnosti profesiinoi adaptatsii veteraniv ta chleniv yikhnikh simei* [The government adopted a resolution on the periodicity of professional adaptation of veterans and their family members]. (2024). URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/minveteraniv-uriad-ukhvalyv-postanovu-shchodo-periodychnosti-profesiinoi-adaptatsii-veteraniv-ta-chleniv-ikhnikh-simei> (date of access 17.09.2024) [in Ukrainian].
7. Boots to Business Program (2024). URL: <https://www.sba.gov/sba-learning-platform/boots-business> (date of access 17.09.2024) [in English].
8. Brissey: The Importance of Supporting Veteran-Owned Small Businesses (2023). URL: <https://iowastartingline.com/2023/07/21/brissey-the-importance-of-supporting-veteran-owned-small-businesses/> (date of access 17.09.2024) [in English].
9. Facts About Small Business: Veteran Ownership Statistics (2023). URL: <https://advocacy.sba.gov/2023/11/07/facts-about-small-business-veteran-ownership-statistics-2/> (date of access 17.09.2024) [in English].
10. Sbpart 819.70 – The VA Veterans First Contracting Program (n. d.). URL: <https://www.acquisition.gov/vaar/subpart-819.70-va-veterans-first-contracting-program> (date of access 17.09.2024) [in English].
11. Servicemens Readjustment Act of 1944 (2018). URL: <https://www.archives.gov/milestone-documents/servicemens-readjustment-act> (date of access 17.09.2024) [in English].
12. Small Business Development Centers (SBDCs) (2024). URL: <https://www.sba.gov/about-sba/sba-locations/headquarters-offices/office-small-business-development-centers> (date of access 17.09.2024) [in English].
13. Subpart 19.13 – Historically Underutilized Business Zone (HUBZone) Program. URL: <https://www.acquisition.gov/far/subpart-19.13> (date of access 17.09.2024) [in English].
14. Veterans Entrepreneurship and Small Business Development Act of 1999 (2017). URL: <https://2009-2017.state.gov/documents/organization/50119.pdf> (date of access 17.09.2024) [in English].
15. Veterans Land Board ta Texas Veterans Commission (2024). URL: <https://glo.texas.gov/the-glo/boards-commissions/veterans-land-board/index.html> (date of access 17.09.2024) [in English].
16. Veterans Small Business Enhancement (2018). URL: <https://www.congress.gov/bill/115th-congress/senate-bill/2679> (date of access 17.09.2024) [in English].
17. Work Opportunity Tax Credit, WOTC (2024). URL: <https://www.irs.gov/businesses/small-businesses-self-employed/work-opportunity-tax-credit> (date of access 17.09.2024) [in English].